

Nhân Dân Tệ Kỹ Thuật Số Có Thể Cạnh Tranh Với Đồng Đôla Mỹ?

Trần Quốc Hùng*

Ngân Hàng Nhân Dân Trung Quốc (NHND) đã trở thành một ngân hàng trung ương lớn đầu tiên trên thế giới đã tiến hành thử nghiệm dùng nhân dân tệ (NDT) kỹ thuật số tại nhiều thí điểm ở Trung Quốc. Đồng NDT này được gọi là đồng tiền kỹ thuật số/thanh toán điện tử ([digital currency/electronic payment](#) hay DCEP). Theo NHND, việc phát hành DCEP nhằm tăng cường hiệu quả của hệ thống chi trả và thanh toán, giúp cho chính phủ thêm khả năng theo dõi và kiểm soát các dịch vụ tài chính trong thời gian thực để chống gian lận, tham nhũng và rửa tiền cũng như phát triển tài chính toàn diện (financial inclusion). Ngoài ra, cũng có nhiều ý kiến cho rằng Trung Quốc phát hành DCEP để thúc đẩy đồng NDT trở thành đối thủ có thể thay thế đồng đôla Mỹ trong dịch vụ thanh toán quốc tế—trong bối cảnh thương chiến và cạnh tranh chiến lược Mỹ-Trung. Tuy đồng DCEP sẽ khuyến khích việc quốc tế hóa đồng NDT, nhưng còn lâu NDT mới có thể trở thành thách thức nghiêm trọng đối với vai trò hàng đầu của đồng đôla Mỹ.

Trong một hệ thống hai cấp, NHND sẽ phát hành đồng DCEP như là tiền tệ chính thức của Trung Quốc tương đương như tiền mặt NDT cho các ngân hàng thương mại (cấp I). Ở cấp II, ngân hàng thương mại sẽ bán DCEP cho người sử dụng sau khi đã hoàn thành các thủ tục “biết khách hàng” (know your customer hay KYC). Đồng DCEP được chứa trong các ví kỹ thuật số (digital wallets) đã được sự phê chuẩn của NHND; và có thể được chuyển đổi từ ví này sang ví khác mà không cần qua trung gian. Đồng DCEP có thể tương tác với các hệ thống thanh toán hiện có như AliPay hay WeChat Pay vốn dựa vào mã QR (Quick Response codes); và cũng có thể được gọi đi mà không cần kết nối Internet hay điện thoại bằng cách để hai điện thoại di động gần nhau và sử dụng giao thức giao tiếp trường gần (near field communication protocols).

Với các thuộc tính như thế, đồng DCEP sẽ giảm phí tổn và nâng cao hiệu quả của việc dùng NDT trong dịch vụ thanh toán xuyên quốc gia—mà hiện nay đang được thực hiện quan hệ thống thanh toán liên ngân hàng xuyên quốc gia ([Cross-border Interbank Payments System](#) hay CIPS). Hệ

thống CIPS được thiết lập từ năm 2015 để tạo điều kiện tiến hành thanh toán ở trong nước các dịch vụ chi trả quốc tế dùng NDT. Nó đã đạt [kim ngạch 137 tỷ NDT \(19,4 tỷ đôla\)](#) một ngày, với sự tham gia của 1023 tổ chức tài chính từ 96 nước. Để so sánh, tổ chức thanh toán quốc tế chính hiện nay là SWIFT (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunications) có thương vụ trị giá khoảng 5-6 ngàn tỷ đôla một ngày. Nhiều nước tham gia hệ thống “Nhất Lộ, Nhất Đới” (Belt and Road Initiative hay BRI) của Trung Quốc, cũng như các nước bị Mỹ trừng phạt về tài chính—như Nga, Iran, Venezuela—đã tăng cường sử dụng đồng NDT trong các dịch vụ thương mại và đầu tư với Trung Quốc. Đối với các nước này, DCEP sẽ rất hữu ích—đồng NDT đã được dùng để thanh toán khoảng [20% kim ngạch thương mại quốc tế](#) của Trung Quốc. Đối với Trung Quốc, DCEP sẽ phục vụ mục tiêu chiến lược thúc đẩy việc dùng NDT trong thanh toán quốc tế một cách có kiểm soát—NHNH sẽ hoàn toàn quyết định ai có thể tham gia vào hệ thống DCEP.

Câu hỏi quan trọng hơn là cộng đồng toàn thế giới đánh giá như thế nào về lợi hại trong việc dùng NDT trong thanh toán quốc tế, so với việc dùng đồng đôla hay các đồng tiền lớn khác, trong hệ thống SWIFT với khoảng [11000 tổ chức tài chính từ 200 nước](#). Đồng NDT kỹ thuật số (hay DCEP) có thể tăng hiệu quả và giảm phí tổn dùng NDT trong thanh toán quốc tế, nhưng đây không phải là yêu cầu duy nhất. Quan trọng không kém, hoặc hơn nữa, là quan ngại về việc bảo mật cá nhân (ai có thể tin tưởng nhà nước Trung Quốc với khả năng kiểm soát từng dịch vụ DCEP?); việc đồng NDT chưa thể hoàn toàn chuyển đổi (not fully convertible); và thị trường tài chính và luật lệ quản lý thị trường Trung Quốc tương đối còn kém phát triển.

Về điểm sau cùng này, Trung Quốc đã thực hiện một số biện pháp nhằm tạo điều kiện dễ dàng cho giới đầu tư quốc tế có thể đầu tư vào thị trường cổ phiếu và trái phiếu nội địa Trung Quốc—chủ yếu thông qua các chương trình kết nối cổ phiếu và trái phiếu (Stock and Bond Connect programs) cho phép người nước ngoài mua và bán chứng khoán nội địa Trung Quốc mà không cần mở tài khoản với công ty chứng khoán Trung Quốc. Một lợi thế khác là việc trái phiếu nội địa bằng NDT đã được đưa vào chỉ số trái phiếu toàn cầu FTSE Russell, sau khi được tính vào chỉ số JPMorgan và Bloomberg. Nhờ vậy, giới đầu tư quốc tế đã nâng mức sở hữu trái phiếu nội địa NDT lên tới 3 ngàn tỷ NDT (455 tỷ đôla) vào cuối tháng 10/2020, so với mức 2,18 ngàn tỷ (327 tỷ đôla) lúc cuối năm 2019.

Nói chung, các biện pháp tự do hoá thị trường tài chính và cân thanh toán vốn (capital account) của Trung Quốc sẽ góp phần quan trọng trong việc thúc đẩy dùng NDT trong thanh toán quốc tế. Tuy nhiên, kể cả các cải cách mới đây, thị trường tài chính và chế độ luật lệ quản lý thị trường của Trung Quốc vẫn còn lâu mới bắt kịp chiều dày, tính thanh khoản và

sự tinh túy của thị trường tài chính cũng như sự minh bạch và đáng tin cậy của khuôn khổ luật lệ tài chính ở Mỹ hay các trung tâm tài chính quốc tế khác ở phương Tây.

Nói tóm tắt, DCEP sẽ tăng hiệu năng dùng NDT trong thanh toán quốc tế, yểm trợ việc nâng cao vai trò quốc tế của NDT trong khi kinh tế Trung Quốc tiếp tục tăng trưởng thành nền kinh tế lớn nhất thế giới trong tương lai gần. Tuy nhiên vì NDT chưa được hoàn toàn chuyển đổi và có nhiều điểm yếu trong hệ thống tài chính Trung Quốc, nên phải mất một thời gian lâu NDT mới có khả năng thách đố nghiêm trọng vị trí đồng đôla—hiện nay chiếm [thị phần 40% so với 2% của đồng NDT](#) trong tổng số dịch vụ thanh toán qua SWIFT. Trong cuộc “trường chinh” để đi đến vị trí có thể cạnh tranh với đồng đôla, đồng NDT trước hết phải vượt qua đồng yen Nhật (thị phần 4%), bảng Anh (7%) và đồng euro (37%) trong tổng kim ngạch thanh toán quốc tế.

**Trần Quốc Hùng* là Nonresident Senior Fellow tại Atlantic Council; nguyên Executive Managing Director tại Institute of International Finance và Deputy Director tại International Monetary Fund.

© *Thời Đại Mới*